

MÜHACİR

“İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti” İctimai Birliyinin mətbu nəşri
№ 01 (103) 15 yanvar 2018-ci il

ایرانلی مهاجرلر جمیعی اجتماعی پیرلیتین مطبوع نشری

Bu gün saat 11-də Beynəlxalq Mətbuat Mərkəzində bir araya gəlib qəhrəmanlıq salnaməmizin 20 Yanvar səhifələrini vərəqləyəcəyik. Dəyirmi zala milli-azadlıq yolunda şəhadətə qovuşanların doğmaları, yaxınları, bədənində indiyədək təcavüzkar gülləsinin qəlpəsini gəzdirdənlər, qazılər, alımlər, təhqiqatçılar... toplaşacağından hamının deməyə sözü olacaq. “20 Yanvar” İctimai Birliyi ilə reallaşdıracağımız “dəyirmi masa” təşkilatımızın Azərbaycanın ictimai həyatına integrasiyasını dərinləşdirmək məqsədilə düzənlədiyi ilk birgə tədbirdir.

Əslində belə niyyəti İranlı Mühacirlər Cəmiyyətinin Milli Qeyri-Hökumət Təşkilatları Forumu üzvlüyüne qəbulu ilə nümayiş etdirmişik. İMC ötən il Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyələşdirdiyi “İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti-mühacirətin dünyəvi Azərbaycan modeli” layihəsi çərçivəsində Gəncə, Zaqatala, Şamaxı və Bakıda keçirdiyi tədbirlərdə bəyan edib ki, 70 yaşlı qurum yarandığı gündən Azərbaycan ictimai həyatının tərkib hissəsidir. 1946-cı ilin dekabrında Arazın bu tayına mühacirət məcburiyyətində qalan fədailər, onların övladları pənah götirdikləri ölkədə bu insanlara göstərilən hərtərəfli qayğı qarşısında borclu qalmayıblar. Elmdə, təhsildə, səhiyyədə, quruculuq işlərində, digər sahələrdə görkəmli uğurlara imza atma ənənələri ni estafet kimi nəsildən-nəsilə örürüb'lər.

Məhz buna görə də burada ikinci müstəqilliyə qovuşma uğrunda mücadilələr başlayanda mübarizlərin ön sıralarında olublar, Qarabağ döyüslərində misilsiz hünərləri ilə nümunə göstəriblər. İndi Bakıda, Azərbaycanın əksər şəhər və bölgələrində and yerimiz olan şəhidlər xiyabanlarında uyuyan igidlərimizin ruhları azad, su-

20 Yanvara birgə baxış 0, Azərbaycan Şəhidləri Günü kimi də təsis oluna bilər

veren, səsi dünyanın ən mötəbər təşkilatlarından gələn ölkəmizin mövcudluğu, eləcə də cəbhələrdəki zəfər müjdələri ilə təskinlik tapmaqdadır. Elə bir mühacir övladına rast gəlməzsən ki, Vətən qarşısında əsgəri borcundan yayınmağı özünə rəva bilsin. Məsələnin mahiyyəti ilk növbədə onların

Gəncənin “Fədailər” könüllülər dəstəsinin 5 şəhid üzvünü necə unutmaq mümkündür?! Adı Mingəçevir şəhər 13 sayılı orta məktəbə verilən, döyüşü, alım Noel Ahəngərini, Şəki, Yevlax, Salyan, Goranboy və digər yerlərdən ön cəbhələrə qeydərək yollananları da həmçi-

sına mayakdır: “O vaxt faciədən sonra həmin gün hüzn günü elan olunmuşdur. Bir müddət sonra başqa gün elan olunmuşdur. Daha sonra həmin gün Şəhidlər günü elan edilmişdir. Mən bu qərarların nə qədər əsaslı və ya əsassız olub-olmaması haqqında fikrimi söyləmək, xüsusən bu qə-

valideynlərinin ötən əsrə hansı məktəblərin müdavimləri olmaları ilə bağlıdır. Səttarxan, Xiyabani, Seyid Cəfər Pişəvəri-bu soy yaddaşı adamı istər-istəməz qeyrətlə, yeniləməzliklə yoğurur.

Mən and yerlərimiz saydığımız ünvanları olduğum bütün şəhər və bölgələrdə ehtiramla ziyarət edirəm. Eləcə də həmin qəbildən olan mühacir övladlarının. “20 Yanvar şəhidi” fəxri adına layiq görülən 22 yaşlı Saleh Poladi Təbrizdə haqq işi uğrunda canını fəda edən əmisinin adını daşıyırdı. Pulemyotçu, rota komandiri Fəmil Qulaminin adı Tərtərin baş küçələrində birinə verilib.

Neftçaladan “Azadlıq uğrunda mübariz” titulunu daşıyan gəmi komandiri Ələkbər Talibovun babası Əsədulla Milli Ordumuzun zabiti idi.

Bütün bunlar 20 Yanvarda şələlənən məşəldən nəşət alırdı. Onlar yaxşı bilirdilər ki, müstəqilliyin hamar yolu praktikaya məlum deyil. S.C.Pişəvəri deyirdi ki, qurbanlar verməyi bacarmayan millətin azad yaşamağa haqqı yoxdur. Ümummülli liderimiz Heydər Əliyev isə məsələyə yanaşarkən bildirirdi: “Yenə də deyirəm, o günün mənası həyatını qurban vermiş, yaxud yarallanmış adamların sayı ilə ölçüləməlidir. O günün böyük siyasi-mənəvi mənası var”.

Bax, yazımızın canı, qayəsi də 20 Yanvara belə yanaşmalarlardan qaynaqlanır. Zənnimizcə Ulu Öndərin şəhid ailələrinin üzvləri və faciə günü yaralalananın bir qrupu ilə görüşdə dediyi aşağıdakı sözlər bu cəhətdən bizlərin ham-

ılı bağlı təkliflər daha tez-tez səslənməkdədir. Həmin kontekstdə əsaslı arqumentlər də gətirilməkdədir. Belə ki, istər Səttarxan (1905-1911-ci illər), istərsə də Xiyabani (1918-1920-ci illər) hərəkatları silahlı yolla qələbə çalaraq İran daxilində bir-iki illik hakimiyyətlərini qurdular. Daxili və xarici düşmənlərə qarşı döyüşlərdə əldə silah şəhadətə qovuşdular. Seyid Cəfər Pişəvəri və rəhbərlik etdiyi Milli Hökumət məhz mütərəqqi mahiyyətinə görə eyni basqlara məruz qaldı. Düz bir il insanlar bəşəri hüquqların nə olduğunu əməldə əyani gördülər. Xalq hakimiyyəti bir il sonra, yarandığı dekabrın 12-də qan dəryasına qərq edildi. O gün 20 mindən çox fədai və dinc sakın gulləndi, yaxud əzabla öldürüldü.

Doğrudur, “21 Azər” Hərəkatı ideyaları yolunda şəhidlərin sayı dəfələrlə çoxdur. O indiyədək hüzər, şəhadət yox, qələbə günü kimi qeyd olunmaqdadır. Bunu da nikbinliyin, mübarizliyin rəmzi kimi qəbul etmək daha dürüstdür.

20 Yanvarı hər üç gözəglimli tarixi hadisədən əsaslı fərqləndirən isə onun iştirakçılarının təpədən-dırnağadək silahlanan cəza qoşunlarının üzərinə yalın əllə getmələri idi. O insanlar özlərində güc, təpər tapıb sonalar Azərbaycanı əbədi istiqlallala qovuşdular.

Bəli, qoynunda yaşayıb-yaratdığımız dövlət 27 ildir müstəqildir. 20 Yanvar isə bu missiyanın təməlidir və onun Azərbaycan Şəhidləri Günü adlanmasına yuxarıda vurguladıqlarımız daha məntiqi əssələr verir. Eyni zamanda hesab edirik ki, “20 Yanvar” İctimai Birliyi və İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti bu təklifin müvafiq dairələrdə araşdırılması, dəyərləndirilməsi istiqamətində birgə təşəbbüsələ çıxış edə bilərlər.

Rəhim Hüseynzadə,
“İranlı Mühacirlər
Cəmiyyəti” İctimai
Birliyin sədri
Azərbaycanın
əməkdar jurnalisti

20 Yanvar igidlik rəmzidir

Qanlı yanvarın 28-ci ildönümü ərəfəsindəyik. 1990-ci ilin 20 Yanvarı ilk növbədə Azərbaycan xalqının hüzn və kədər günüdür. Bu tarixi hüzn günü kimi qeyd etmişik. Şəhidlərimizi ruh sizlətisi ilə anmışıq. Amma bir məsələni unutma-malyiq ki, 20 Yanvar Azərbaycan xalqının tarixində sadəcə ağı və acı ilə xatırlanacaq gün deyil. O həm də şan və şərəf tarixidir.

Həmən gün küçələri boyamış şəhid qanları bu anlamda milli məfkuremizin oyanış günüşinin qızılışını simvolizə edirdi. Dinc insanların üzərinə şigyan dəhşətli kabus, təcavüzkarın qorxunc hücumuna qarşı sinəsinə gərmış xalqımız özünüñ menliyini və mötinliyini nümayis etdirmeyi bacardı.

Mərd Vətən övladları Azərbaycanın müstəqillik mübarizəsinə qalxmış, pozulmuş huquqlarının və suverenliyinin bərpə olunması uğrunda savaşmaq ezməni sahib oldu.

1990-ci ilin 20 yanvarı Azərbaycanın istiqlaliyyət yolunun ilk şə-

hidlik zirvəsidir.

Yanvarın 19-dan 20-nə keçən gecə milli-azadlıq hərəkatını bölməq məqsədi ilə Bakıya böyük bir ordu (rəsmi rəqəm 35 min) göstərir yerləşdirilmişdi. Cəza əməliyyatında osas rolu xüsusi teyinatlı dəstələr, "Alfa" və dövlət təhlükəsizlik komitəsinin "A" qrupları oynayırdı. Qoşunların yürüyü nəticəsində Bakıda 147 mülki vətəndəş öldürdü və 600-dən çox insan yaralandı.

Hələ də 20 yanvar faciəsinin üzərində saxlanılan sirlər çoxdur. 100 cildlik istintaq materialının 69 cildi Bakıdan Moskvaya, keçmiş sovet prokurulوغuna göndərilmiş və bir daha geri qaytarılmamışdır. Deməli bu sonədlərin gizledilməsi açılamamış faciəli sirlərdən xəber verir.

Atalar məsəli var: haqq incələr, üzülməz. İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti də əmindir ki, cəlladlar mütləq surətdə cezalarını alacaqlar.

20 Yanvar isə daim xalqımızın igidlik salnaməsinin parlaq səhifəsi kimi yaddaşlarda yaşayacaq.

"İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti"
İctimai Birliyi

İranlı Mühacirlər Cəmiyyətinin Azərbaycan Respublikasında Yaşayan Mühacirlərə Müraciəti

Əziz həmvətənlər!

Yarım əsrden bəri yaşadığımız və yenice müstəqilliyini bərpə etmiş Azərbaycan Respublikası öz tarixinin ən ağır günlərini yaşayır. Erməni ifratçıları getdikcə azınlıqları qarşılaraq Azərbaycan xalqının varlığıni hədələyir, onun istiqlaliyyətini ciddi təhlükə qarşısında qoyur. Belə bir vaxtda yaşından, cinsindən, peşəsindən asılı olmayıraq bu tərəpənin hasını udurmuş, onun çörəyini yemiş hər bir adamın bir əsgər kimi Vətənin şərəf və istiqlaliyyətinin müdafiəsinə qalxması günün ən vacib məsələsinə çevrilmişdir.

İşlədiyimiz və yaşadığımız məhələdə doğma torpağı müdafiə etmək üçün öz qardaş və bacılarınıñ sıralarına qoşulan. "Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün!"

Şüərənin həyata keçirilməsinin fəal iştirakçıları olun. Erməni nankorlarının tocovüzünə məruz qalmış, yaralanmış, şikət olmuş, yurd-yuvalarından didərgin düşməş adamlara zəruri kömək göstərmək üçün maddi və mənəvi imkanlarınızdan maksimum istifadə etməyə çalışın!

İnanırıq ki, qədim ata-baba yurdu üçün yaramış bu ağır sınaq günlərinin ömrü uzun çəkməyecek.

Bu xalqın öz namus və şərfini, Vətən torpağını, istiqlaliyyətinin müdafiəsinə qalxması günün ən vacib məsələsinə çevrilmişdir.

Hər şey cəbhə üçün, hər şey qələbə üçün!

"Mühacir" qəzeti,
1992-ci il, № 6

Qəhrəman gəmi komandırı 55 yaş ərəfəsindədir

Ələkbər Məmmədəli oğlu Təlibov 7 may 1953-cü ildə Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində anadan olub. 1990-ci ildə 25 yanvar hadisələri zamanı təcavüzkar ordunun vəhşi hərbçiləri tərəfindən yaralanmışdır. Azərbaycanın müstəqilliyi, torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda gedən döyüşlərin fəal iştirakçısı olmuşdur.

III qrup 20 Yanvar əlilidir. Qarabağ mührəbəsində şücaeti ilə fərqlienib.

Azərbaycanın azadlığı, müstəqilliyi və torpaqlarımızın bütövlüyü uğrunda mərdlik və qəhrəmanlıq nümunələri göstəriyinə görə 1992-ci ilin iyun ayından "Azadlıq uğrunda mübariz" fəxli adını daşıyır.

2000-ci ildə qanlı 20 yanvar hadisələrinin on illiyi ilə əlaqədər Azərbaycan Respublikasının Pre-

zidenti Heydər Əliyev tərəfindən prezident təqəbüdünə layiq görülmüşdür.

2010-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən də belə bir sənəd imzalanmışdır.

Ailelidir, 2 oğlu və 1 qızı vardır. Hazırda Azərbaycan Respublikası Fövqəladə Hallar Nazirliyinin Xəzər Hövzəsi Qəza Xilasetmə Xidməti İdarəsində gəmi komandırı vəzifəsində işləyir.

Onun ən böyük arzusu Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, xalqımızın şəhər, xoşbəxt və firavan yaşamasıdır. Bəli, bu fədai övladının və nəvəsinin, cəmiyyətimizin aktiv üzvünün istək və diləyidir ki, bizlərin də qəlblərinə hakimdır.

Nizami Rzaşüvari,
20 Yanvar İctimai
Birliyinin əməkdaşı,
istefada olan mayor

İranlı Mühacirlər Cəmiyyətin-də "21 Azər" Hərəkatının 72-ci ildönümü münasibəti ilə mərasim keçirilib. 9 dekabr 2017-ci ildə düzənlənən tədbirdə ötən əsrin birinci yarısının bu möhtəşəm tarixi olmanın iştirakçılar, canlı şahidləri, onların yolunun davamlıları, ailə üzvləri, eləcə də alimlər, tədqiqatçılar, media mənşubları iştirak edib-lər.

İclasda öncə Ulu Önder Heydər Əliyevin, "21 Azər"i qələbəye qo-vuşdurulan Azərbaycan Demokrat Firqəsinin yaradıcısı və rəhbəri, Milli Hökumətin baş naziri Seyid Cəfər Pişəvərinin, onun dünyasını dəyişən silahdaşlarının xatirələri bir dəqiqlik sükütlə yad olunub. İMC-nin sədri, əməkdar jurnalist Rəhim Hüseyn-zade: "İster "21 Azər"in qələbə çal-dığı, istərsə də Ümummilli Lider-i-miz Heydər Əliyevin əbədiyyətə qo-vuşduğu gün dekabrın 12-nə təsadüf edir. Ulu Öndərin təşkilatımıza, onun minlərlə üzvünə misilsiz diqqət və qayğısı unudulmaz xatirələrimiz-dəndir. Məhz bunu nəzəre alaraq ümumxalq anım mərasimlərində iştirakla kifayətənmirik, son 12 ildə eh-tiram əlaməti kimi "21 Azər"in bir neçə gün öncə keçirilməsini ənə-nəyə çevirmişik".

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Şərqsünsəlşəq İnstytutunun əməkdaşı, tarixçi-alim Əkrəm Rəhimli (Bije) məruzəsində hərəkatın yaranma tarixinə, zərurətinə, Seyid Cəfər Pişəvərinin həyat və mübarizə yoluna, təşkilatçılığı olduğu Azərbaycan Demokrat Firqəsinin bu mücadilədəki yerinə, roluna, Milli Hökumətin demokratik ümumxalq mahiyyətinə, beynəlxalq imperializmin şah rejiminin mürtece planlarına verdiyi dəstəyə təhlili nəzər salıb. O bildirib ki, bu hərəkatın mütərəq-

"21 Azər" Hərəkatının 72 yaşı qeyd olunub

Məruzə, xatirələr, duyğular

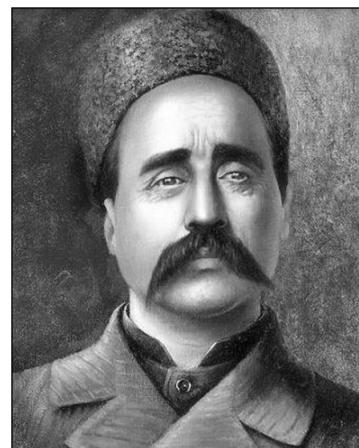
da mücadilənin ön sıralarında oldular, 20 Yanvarda, Qarabağ döyüslərində şəhidlər verdilər. Xatirələri daim əzizdir, unudulmazdır". Diğer təbriklər də səsləndi. Murtuza Nizamoglu İran Xalq Partiyasının, İbrahim Şirri isə Xalq Fədailəri Partiyasının təbriklərini mərasim iştirakçılarına yetiriblər.

İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti Ədəbi Birliyin sədri, AYB üzvü, Beynelxalq Dədə Qorqud mükafatı laureati Tariyel Ümid inqilab və mühacirətə aid yeni şeirlərini səsləndirib. Şair İldırım Demirli isə Şəhriyarin "Heydər babaya salam"ının təsiiri ilə qələmə aldığı şeiri söyləyib.

Filogiya üzrə fəlsəfə doktoru Pərvane Məmmədli 30 illik elmi, bədii yaradıcılığında "21 Azər"in aparıcı mövzuları sırasında olmayıñından qurur duydugunu dileyən təklif edib ki, hərəkatın hər bir canlı iştirakçısının xatirələrinin toplanıb çapə hazırlanması üçün komissiya yaradılsın. "Gündəmxəbər" qəzetiñin ey ni adlı saytın rəhbəri Şirin Cəfəri atanın fədai kimi hərəkatda iştirakından qurur duydugunu vurgulayaraq töbliğiñ içinde "Mühacir" qəzetiñin fəaliyyətinin genişlənməsi vacibliyindən danışb. "Dünyaxeber.info" saytının baş redaktoru Dünya Əliyeva isə ırsın töbliyində jurnalıstların roldanın bəhs edib.

"20 Yanvar" İctimai Birliyinin sədri Sultan Əzimzadə iştirakçıları "21 Azər" Hərəkatının ildönümü münasibəti ilə təbrik edib: "Qələbə on illər boyu aparılan mübarizələrin halal haqqı idi. O insanların sonralar Arazın bu təyində müstəqillik uğrun-

"Məşrutə" Hərəkatından tarixi bir sənəd

İran hakim dairəsi baş və-rən hərəkatı həmişə silah gücü ilə yatırmağa çalışmış, gücü çatmayanda riyakarlılıqdan və hiyləgörlikdən istifadə etmişdir. Aşağıda təqdim olunan 2 teleqraf Məşrutə İngiləbi za-manı bir tərəfdən də Azərbaycan xalqının qəhrəman-oğlu Səttar xanın mətanəti və düşmənə qarşı barışmaz ol-duğunu göstərən sənədlərdir.

İran hakim dairəsi tərəfindən
Əmir Bahadur Cəngin
Səttarxana göndərdiyi
teleqramın mətni

Bizim bədəxət və kəmtələ vətə-nimizdə ən əvvəlcə şurş və binəz-

milik olanda siz izhar etdiniz ki, Azərbaycan əyalətini Təbriz ilə bə-həm məmləkətdən ayrı idarə olunaq xudsər bir əyalet elan etməyə məcubursunuz. Bu qəsd ilə ki, quldurlar-qacaqları dəf edəsiniz. Hal-hazırda sizin rəy və məramınız böyük müvəffəqiyyətlə əmələ geli-bdir. Qaçaq və quldurlar məhər olub, Təbriz rahat və asayıdədir. İndi tohtın keçmək vəqtə yetişibdir. Si-zə rica edirəm. Məhz bu cəhətə ki, bir az bundan əqdəm ittifəqən sizin-lə qohum olduğunu bilmisəm.

Biz hər ikimiz Qesərədağ (Qara-dag) qəbilesindənək. Öz qohumla-rımı sevib möhtərem tutmağa adət etdiyimə görə siz böyük qohumluq hüquq younda məsləhət görülərəm ki, bizim hökmdarımız əleyhinə nümayşkarana bulunduğu hərəkat və rəftarı bilətər tərk edəsən. Mən and içirəm Allaha və zəmin oluram öz sözümə ki, azərbaycanlılar silahları tərk edib təbəiyyətə gələsələr, əlahəzərət Humayuni bilətər onları hamisini əhv edər. Siz də əyalət-in sahibi ixtiyarı və rəisi olduğunu cəza və təmənə əvəzinə, əlahəzərətən xanlıqa kağız alıb İran hökmdarına mütəəlik ümummülkərin idarəsini dəxi sizə mühəvvəl edərlər. Fikr edin, gələcək sizə nə ümidi və bəxtiylərlər verər və bilətər mənə teleqraf vurun.

Əmiricəng

Səttarxanın cavab teleqramının mətni

Çox artıq dərəcədə məftun və məmənun oldum ki, mənim kimi ad-sız və sadə bir əsgər sizin qohumunuñ imişəm və hətta gələcəkdə İran hökmdarının mərhəmət və iltifatına nail olacağam. Lakin, iş burasında ki, biz sizinle hər birimiz ayrı-ayrı bir taxta üstə durub, bir-birimizi anlamırıq və yainki anlamaq istəmir. Mən azərbaycanlılar tərəfindən həqiqətdə bizim məmləkətin ümumi idarəsində sülh və səlahiyyət ilə, məisət və zindəganlıq keçirən əhaliyə olunan qarət və quldurluğu rəf və dəf etmekdən ötrü ayrılmadığımızı bəyan və elan etmişdim. Biz öz xahiş və məramımızı gözəl vəcdə yerinə yetirdik. Hərgələ bu qarət və quldurluq rolunda Azərbaycanı inqilab hərəkatından rahat və asayıdə gətirmək üçün göndərilən əlahəzərətin qoşunları olmasayı, işlərin gələcəyi və şəhərin illik politikası bizə gözəl vəcd ilə sübut etdi ki, si-lahtı indi təslim etmək olmaz. Ona görə də mən, siz alicənəba izhar edirəm ki, bizə şəhərin nə mərhəmət və nə iltifatı və nə do onun əmlakının idarəsi lazımdır. Bizə ancaq Məşrutə lazımdır.

Səttarxan
Bakı, "İttifaq" qəzeti, 14 yanvar, 1909-cu il,
№12, səh3

Üç yol ayrıcında qal-
mışdım. Bakı şəhər
nəqliyyat prokuroru-
nun müavini vəzifəsin-
də çalışmağım məni heç
də bir azərbaycanlı, və-
təndaş, hüquq işçisi ki-
mi seçim məsuliyyətin-
dən uzaqlaşdırırdı. İş
otağımın pəncərəsindən
hər gün minlərin pay-
taxtın baş meydanına
necə nikbincəsinə axış-
dığını biganə müşahidə
etmək olardımı?! İzdihama
darısqallıq edən
əzəmətlü ünvan əslində
Azərbaycan coğrafiyası-
na bənzəyirdi. Hansı
bölgədən, şəhərdən,
həttə ucqar kənddən
desən sakinlərə rast
gəlmək mümkün idi.

Bəli, bu xalq id, birinci
yolu, haqq yolunu seçən,
əsrlər boyu Ermənistanda
yaşayıb doğma torpaqların-
dan ermənilər tərəfindən qo-
vulan soydaşlarımızın
üzüntülərini, Dağlıq Qarabağ
hadisələrini cinayətkarcasına
seyr edənlərə, özü də
çürümkədə olan SSRİ adlı
bir dövlətə meydan oxuyan

Üç yol ayrıcındakı seçimim

xalq. İzdihamin "Azadlıq, is-
tiqlaliyyət", "Qarabağ", daş-
nakları lənətləyən şüarları
yeri-göy lərzəyə gətirirdi.

Meydan hadisələri bütün
cəmiyyəti seçim qarşısında
qoymuşdu. Bu mənada icra
strukturlarında, inzibati or-
qanlarda çalışanların və-
ziyyəti qibə ediləcək deyildi.
Düşünürəm ki, mitinq iş-
tirakçılarını həbslərdən, tə-
qiblədən qoruyanlar özləri-
ni şübhə, təhlükə obyekti nə
çevirdiklərindən hərəkata
açıq-aşkar qoşulanlardan heç
də az xidmət göstərməyib-
lər. Biz bunun effektivliyini
bir sıra məsləkdaşlarımızla
20 Yanvar faciəsindən sonra
başlanan total təqiblər zaman-
ı da göründük. İndi əksər
təqaüdə çıxmış həmkarları-
nın müəyyən qismi ilə
görüşlərdə şərəfli amala xid-
mət edən belə epizodları
fəxrlə xatırlayıraq. Yəni və-
zife, mövqə itkisi, qorxusu
bizi güc gəlmədi, özümüzə
xalqa zidd yolu rəva bilmə-

Firidun İbrahimov,
"İranlı Mühacirlər
Cəmiyyəti" İctimai
Birliyi sədrinin
birinci müavini,
ehtiyatda olan polkovnik

dik.

Üçüncü yol biganəlikdir
ki, belələri tarix boyu olub
və olacaq. Onların bütün mə-
qamlarda nə burunları zədə-
lənib, nə də vicdanlarının
səsi dilə gəlib.

Babası, əmisi, atası şəhid
olan şərəfli bir nəslin təmsil-

çisi kimi məni hansı məqam,
karyera xalqdan, doğma tor-
pağımızın ikinci müstəqilliyi
fürsətənə üçün mücadilələrə qalxan
insanlardan aralı sala bilər-
di?! Yaxud, mübarizəyə qal-
xanlar nə vaxtdan "ekstre-
mist" olmuşdular ki, saxta it-
tihamları qanuni sayaq?!

Elə bir il olmur ki, 20
Yanvar şəhidlərinin uyuduq-
laları Fəxri Xiyabanı dəfələrlə
ziyarət etməyim. O məzarlar
28 il əvvəl əllərimizlə qazılı-
lib. Faciənin ertəsi gün görkəmli
sənətkarımız Həsən Turabov
etiraz mitinqi işti-
rakçılarına qurbanların
məqyasını xatırlatdı, qəbir-
lərin qazılmasında köməyə
ehtiyac olduğunu dedi. Mən
də bel götürüb işə başladım.

Keçirdiyim hisləri xatır-
layıram. Elə bilirdim ki, adını,
soyadını daşıdım, 27
yaşında şah cəlladlarının da-
ra çəkdiyi, Azərbaycan Milli
Hökumətinin prokuroru Firudin
İbrahiminin, babam Qəninin, atamın torpağını

qazıram. Şəhidlər arasında
Saleh Poladi adlı bir gəncin
də adını görəndə bir daha
qənaətə gəldim ki, Vətən
məhəbbəti sərhəd tanımır.

Yeri gəlmışkən qeyd
edim ki, 2018-ci ildə milli
qəhrəmanımız Firudin İbra-
himinin 100 yaşı tamam
olur. Mən bu yaxınlarda Şimali
Kaliforniyada "Azərbaycan"
qəzeti kitabının bi-
rinci hissəsinin təqdimatı za-
manı onun Amerikada da
necə sevildiyinin şahidi ol-
dum. Ötən il çapdan çıxan
"Qədim Azərbaycan tarixin-
dən" kitabına sosial ehti-
yacın böyüklüyünü hiss et-
tim. Söz verdik ki, 1946-ci
ilin Paris Konfransındaki fə-
aliyyətini əks etdirən "F.İbra-
him" "Sülh uğrunda" kitabı
da tezliklə pərəstişkarları
na ərməğan edəcəyik.

Haqq yolunda şəhadət, it-
ki faciə yox, xalqın vüqarı-
dır, gələcək nəsillərə çatası
sözüdür. Yazımda vurgula-
dığımın qayası də budur.

**Emil Məmməd
oğlu Əlavə**

1969-cu ildə Bakı şəhərində anadan olmuşam.
Atam Əlavə Məmməd inşaat mühəndisi, anam
Naidə Cümşüd qızı isə kimyaçı-bioloqdur.

1986-cı ildə orta məktəbi bitirdikdən sonra Azərbaycan İnşaat Mühəndisləri İnstututuna daxil olmuşam. Moskva şəhəri yaxınlığında hərbi xidmətdə olmuş, 1992-ci ildə AzİMİ-ni bitirib, inşaat-mühəndisi ixtisasına yiyələnmişəm. Həmin il də ailə qurmuşam. Üç övladım - iki qızım, bir oğlum var.

M. Qorbaçovun ikiyüzlü və xəyanətkar siyaseti nəticəsində 1989-cu ildən Bakıda da ictimai-siyasi

Ataların yolu bizim yolumuzdur

vəziyyət gərginləşməyə başladı. Bakı mitinqlər poliqonuna çevrildi. Son 13 yanvar 1990-cı il mitinqindən sonra müəyyən qüvvələrin əliylə ermənilərə qarşı təxribatlar hazırlanırdı. Eyni zamanda, dövlət rəhbərlərinin istefası zəruriləşdi. Mən də milləti və Vətəni üçün narahat olan bir gənc kimi bu mitinqlərdə iştirak edir, rus ordusunun Bakıya daxil olmasının qarşısını almaq üçün qurulan barrikadalarda növbə çəkirdim.

Yanvarın 19-da eviminin yanında - indiki 20 Yanvar küçəsi ilə Tbilisi prospektinin kəsişdiyi yerdə növbədə idim. İlk gülə səsi Salyan kazarması tərəfdən gəldi. Gecə yaridan keçəndən sonra artıq bizim dayandığımız ərazidən tanklar və BMP-lər şəhərə daxil olmağa başladı. Zirehli texnikanın qarşısında yarimdairəvi düzülmüş, yaşları 30-40 arası olan saqqal-

lı vəhşilər gəlirdi. Əllərində dəmir sıtlar, avtomatlar, dəyənəklər var idi.

Zirehli texnikadan və avtomatlardan əhali atəşə tutuldu. Şəhid olanlar və yaralananlar oldu. Gücümüz əlimizdəki daşkəsəyi qaniçənlərin üstünə atmağa çatırdı. Gecə təxminən saat 3 radələrində ayağımdan gülələ ilə vurdular. Bir saatdan artıq vurduğum yerde də qaldım. Sonra isə məni on-on beş nəfər yaralı ilə bir yerdə təcili yardım maşınınə mindirib M.Nağıyev adına xəstəxanaya çatdırıldılar. Şam işığında gülələri ayağımdan çıxardılar və məni travmatologiya şöbəsinə yerləşdirildilər. Burada 1 ay müalicə olundum. Ay-aga durmağım isə 3-4 ay çəkdi. Aldığım xəsarətdən II dərəcəli əlil oldum.

Fəxr edirəm ki, səyimiz hədər getmədi. 27 ildir ki, Azərbaycan Respublikası müstəqil dövlətdir.

**Sultan Xudu
oğlu Əzimzadə**

28 ildir bədənində qəlpə gəzdirən insan

1962-ci il sentyabrın 1-də Şərur rayonunun Kürçülü kəndində anadan olub. Orta məktəbi bitirdikdən sonra indiki Azərbaycan Dövlət Neft Akademiyasında təhsilini davam etdirib. 1980-ci illərin sonlarında respublikada gedən milli-azadlıq hərəkatına ilk qoşulan gənclərən biri olub.

Rus qoşunlarının azadlıq hərəkatını boğmaq məqsədilə Bakıya yeridildiyi zaman Bilecəri istiqamətində şəhərə gələn yolda, Tbilisi prospektində keçirilən piketdə idim. Saat 23:30-da Salyan kazarması tərəfdən keçmiş tramvay xətti olan küçə ilə bir tank gəldi və biz onun

qarşısını kəsdik. Qısa söhbəttən sonra onlar məcbur olub geri döndülər. Bu zaman tankda olan əsgərlərden biri pulemyotdan başımız üzərindən qarşidakı binanı atəşə tutdu.

Saat 12:00-da Bilecəri istiqamətindən qoşun şəhərə doğru hərəkətə keçdi. Biz onların qarşısını almaq istədik. Bu zaman onlar dayandığımız yerə boğucu qaz şəşkələri atıldı. Qazdan uğurlanmış insanlar geri çəkiləməyə başladı. Bu vaxt arxadan bizi atəşə tutdular. Aləm bir-birinə dəydidi, ölü kim, yaralanın kim... Yarananları yoluñ kənarına çəkib, bir daha geri qayıdarkən qarın nahiyyəmədə dəhşətli ağrı hiss ettim. Hüşümü itirib yerə yığıldım.

Gözümü xəstəxanada açdım. İki gülə yarası almışdım. Həkimlər bəri çıxardılar, digərini isə özümdə gəzdirdirəm. Aldığım yaradan sağlamlığımı itirib, ikinci dərəcəli əlil oldum.

Sultan Əzimzadənin iki övladı var: oğlu Kamran Qafqaz Universitetinin mühəndislik fakültəsini bitirib, qızı Nuridə bağçada müəllimə işləyir.

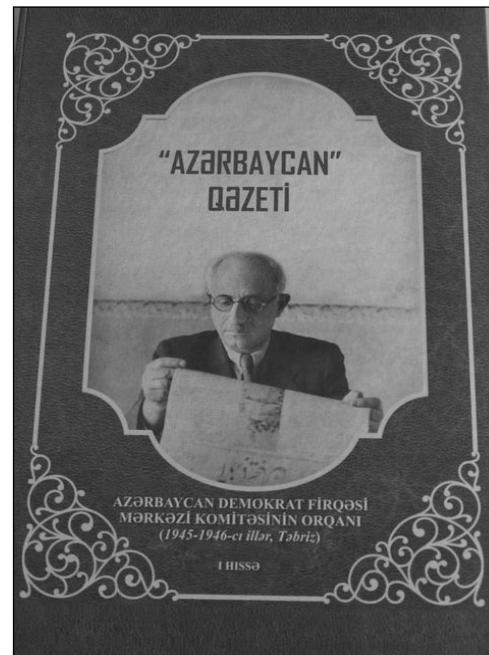
1990-ci ilin ikinci yarısında feal əlil və şəhid ailələri ilə birlikdə 20 Yanvar Cəmiyyətinin təsisində S.Əzimzadə də yaxından iştirak edib. Bir neçə il ardıcıl "20 Yanvar" İctimai Birliyi İdarə Heyətinin üzvü seçilib. 2006-cı ildən isə təşkilatın sədrdir. "Azadlıq uğrunda mübariz" fəxri adına layiq görültüb.

Ötən 2017-ci ildə "Azərbaycan" qəzeti - Azərbaycan Demokrat Fırqəsi Mərkəzi Komitəsinin orqanı (1945-1946-ci illər, Təbriz)" adlı kitabın I hissəsinin Bakıda "Elm və təhsil" nəşriyyatında çapını elmi fəaliyyətimin ən uğurlu və sevindirici bir anı kimi yaşadım. Həmin kitabın ABŞ-in Şimali Kaliforniya ştatının Saratoga şəhərinin ictimai kitabxanasında 9 dekabr 2017-ci il tarixində təqdimat mərasiminin düzənlənməsi və orada iştirakim barədə təəssüratları oxucularla bölüşmədən öncə bu uğurun qazanılmasına gətirib çıxaran, onu şərtləndirən səbəblərdən qisaca da olsa danışmaq istərdim.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin 2015-ci ildə akademik Z.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunda 21 Azər Hərəkatının 70 il-iliyi münasibətində respublika miqyaslı "21 Azər-70" mövzusunda elmi konfransın keçirilməsi barədə qərarı elan olunduqdan sonra bu istiqamətdə aparılan həzırlıq işləri sırasında 1945-1946-ci illərdə Təbrizdə ADF MK-nin orqanı kimi nəşr olunmuş "Azərbaycan" qəzetiinin bütün sayılarının nəşrə hazırlanması teklifi akademik Şahin Mustafayev tərəfindən ortaya qoyuldu və alim həmkarımız Əkrem Rəhimli (Bijə) tərəfindən dəstəkləndi. Bu işin icrası mənə həvalə olundu. İnstitutun direktoru akademik Gövher xanım Baxşəliyevə tərəfindən adıgedən qəzetlərin əldə edilməsi ilə bağlı Azərbaycan Respulikası Prezidentinin İşlər İdarəsinin Siyasi Sənədlər Arxivinin rəhbərliyinə məktubla müraciət olundu. Arxivin sabiq direktoru dr.Mais Bağırov da bu təşəbbüsü yüksək qiymətləndirməklə yanaşı qəzetiñ mövcud olan bütün sayılarının təqdim olunması üçün mümkün olan köməklikləri əsirgəmədi. Nəticədə "Azərbaycan" qəzeti kolleksiyonu 4 hissədə capa hazırlandı.

Təəssüf ki, bu toplunun "21 Azər-70" elmi konfransının keçirilməsinə qədər noşrını ortaya qoymaq mümkün olmadı. Belə ki, qəzətin bir sıra sayıları Siyasi Sənədlər Arxivində yox idi, digər tərəfdən də ümumilikdə 1400 səhifədə tərəfimdən tərtib olunmuş bu toplu ciddi maliyyə vəsaiti tələb edirdi. Qəzətin çatışmayan sayılarını "İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti" İtimai Birliyinin arxivindən əldə edə bildim. Beləliklə qəzətin sayıları dörd hissədə cap üçün hazırlanırdı.

2017-ci ilin oktyabr ayında "İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti" İtimai Birliyi sədrinin 1-ci müavini Firidun Ənuşirovan oğlu İbrahim və Berkeley Universitetinin hüquq fakültəsinin məzunu, hazırda Simalı Kaliforniyada ya-

şayan oğlu Arslan İbrahimî ilə təşkilatın ofisində görüşümüz ol- du. Arslan Cənubi Azərbaycan'a aid elmi tədqiqat işləri və bu sa- həyə aid çap olunmuş kitablarla maraqlandı. Mən də onun bu ma- rağının səbəbini soruşduqda bil- dirdi ki, Şimali Kaliforniyamın San Xose şəhərində "Azər- baycan Mədəniyyət Mərkəzi" (ACSNC - "Azerbaijan Cultural Society of Northern California") fəaliyyət göstirir və bu qurum qeyri-kommersiya, mədəni, ədə- bi, siyasi və dini ilişkiləri olmay- an bir cəmiyyətdir. Məqsədi isə Azərbaycan tarixi, mədəniyyəti və incəsənətini yaymaq və ge- nişləndirməkdir. Fəaliyyət pro- qramında milli bayramların, şən- liklərin, düşərgə və pikniklərin, nərtaxta yarışlarının, şeir və mu- siqi gecəlerinin, incəsənet təd- birlərinin, türk-azərbaycan və ingilis dili kurslarının, rəqs və musiqi dərnəklərinin təşkili kimi məsələlər özünə geniş yer alıb. ACSNC Amerikaya ilk dəfə ga- lən azərbaycanlılara miqrasiya, işə düzəlmə, mənzil, kapital yati-

rimi, emlakın alqı-satqısı, tehsil və ailə məsələləri üzrə pulsuz məsləhətlər verir və ilkin xidmətlər göstərir. Arslan bəy onu da xüsusi vurğuladı ki, cəmiyyətə üzv olmaq üçün yaş həddi, ideoloji, siyasi və milli mənşəbiyyət nəzərə alınmir. Bu son sözlər mənə S.C.Pişəvərinin "12 Şəhrivər" Bəyannaməsindəki platformasını xatırlatdı: "Əziz həmvətənlər! Budur, böyük tarihi mübarizə dövrü başlanıç Azərbaycan Demokrat Fırqəsi təbəqə və sinif fərqliyi nəzərdə tutmaya-raq öz təşkilatında üzv olmağa və müqəddəs milli mübarizədə iştirak etməyə çağırır. Bu fırqənin qapıları uğrular və xainlərdən başqa bütün Azərbaycan xalqının üzünə açıqdır".

Bundan sonra mən tərtib edə-

rək nəşrə hazırladığım
4 hissədən ibarət
"Azərbaycan" qəzeti
kolleksiyonu, elcə də
həmin qəzetlərdəki
materiallar əsasında
çapa hazırladığım Firudin İbrahiminin "Sühl
uğrında" kitabı barədə
məlumat verdim, onla-
rin çapı üçün ciddi ma-
liyyə vəsaitinə ehtiyac
olduğunu bildirdim.
Bir-iki gün keçidkən
sonra Firudin müəllim
və oğlu Arslan bəy ilə
təkrar görüşümüzdə
"Şimali Kaliforniya
Azərbaycan Mədə-
niyyət Mərkəzi"nin
(ACSNC-nin) adige-
dən kitabların çapı

A black and white photograph showing a man from the waist up, facing slightly to his right. He is wearing a dark, possibly black, suit jacket over a light-colored shirt. His hands are clasped in front of him. To his left, a vertical window frame is visible, through which a portion of a building across the street can be seen. The background is a plain, light-colored wall.

üçün maliyyə dəstəyi göstərəcəyi barədə qərarı elan olundu və təqribən bir ay müddətində "Azərbaycan" qzeti kolleksiyonunun 1-ci hissəsi işiq üzü gördü. Kitabın təqdimat mərasimində istirahət üçün ACSNC tarafından

də iştirak üçün ACSNC tərəfin-dən mənə və Firdun İbrahimiyə dəvət göndərilmişdi. San Fransisko aeroportunda bizi Arslan İbrahimi və həyat yoldaşı Ulduz xanım qarşıladılar. Milli mentalitetə uyğun olaraq bizi otelə dey-il, evlərinə apardılar. Üzərində Azərbaycan milli mətbəxinə aid ən gözəl nemətlər düzəlmüş şam süfrəsi bizi gözleyirdi. Süfrə ar-xasında ailə üzvləri ilə bir sıradə ACSNC-nin sədri Həmid bəy Azəri də oturmuşdu. Salamlasdı-qdan dərhal sonra kitabı gətirib-gətirmədiyimizi soruşdu. Süfrə arxasında oturanların hamisi onun bu səbrsiz marağınə qoşuldular. Firdun müllim yüklörinin arasından kitabın bir nüsxəsini çıxarıb Həmid bəyə təqdim etdi. O, kitaba nəzər saldı, üzərindəki S.C.Pişəvərinin əlində "Azərbaycan" qəzetiinin ilk sayını tut-

duğù portretini seyr etdi, dolux-sundu və sonra onu öpərək göz-lərinə toxundurdu. Hamını ya-xınlaşan 21 Azər iildönümü münasibətilə təbrik etdi. O, Pişə-vəri amallarına, azərbaycançılığı müstəqil Azərbaycan Respubli-kasında bu gün bu qədər önem verilməsinə çox sevindiyini ifa-də etdi və bununla da şam süfrə-sinə dəvət alındıq.

"Azərbaycan" qəzeti kitabı
nın təqdimat mərasimi 9 dekabr
2017-ci il tarixində Şimali Kaliforniyanın Saratoga şəhərinin
ictimai kitabxanasında saat 13-də
başladı və 3 saat yarım davam et-
di. Kitabxananın giriş qapısında
yan-yan düzülmüş stollar üzrin-
də, çıxış üçün nəzərdə tutulmuş
kürsü öündə qoyulmuş "Azər-
baycan" qəzeti kitabının 1-ci his-

Ənuşirəvan İbrahiminin oğludur. F.İbrahiminin çıkışı tədbir iştirakçılarının gurultulu alqışları ilə başlandı. Əslində bu alqışlar F.İbrahiminin simasında 21 Azər hərəkatına, onun amallarına, mili varlıq, kimlik və ideya uğrunda canlarını qurban vermiş şəhidlərin ruhuna, o ruhu yaşadanlara, o yolu davam etdirənlərə aid idi.

F.İbrahimi ilk önce təqdimat mərasiminin düzənlənməsinə və bu tədbirə dəvətə görə ACSNC-nin rəhbərliyinə, onun hər bir üzvünə dərin təşəkkürlərini bildirdi. Onları İMC-nin sədri Rəhim Hüseynzadənin adından salamladı. Sonra "Şimali Kaliforniya Azərbaycan Mədəniyyət Mərkəzi"nə Azərbaycan Demokrat Fırqəsi, 21 Azər Hərəkatı və Milli Hökumətlə bağlı tarixi ırsın

səsi ilə yanaşı Firudin Qəni oğlu İbrahiminin 2017-ci ildə Bakıda "Ərgünəş" nəşriyyat-poliqrafiya müəssisəsində çap olunmuş "Azərbaycanın qədim tarixindən" adlı kitabı da mərasim işti. Rakçılarının diqqətini özünə cəlb etdi.

Təqdimat mərasimini giriş sözü ilə ACSNC-in sədri Həmid by Azəri açdı, Amerikanın müxtəlif bölgələrindən tədbirə qatılan qonaqları salamladı, onları qarşısından gelən Dünya Azərbaycanlılarının Həmröylik Günü 21 Azərin ildönümü və eyni zamanda yeni 2018-ci il münasibətilə təbrik etdi, uğurlar arzuladı, ən xos niyyətlərini və arzularını

Ən xoş məyyətlerini və aizularını bildirdi. Sonra çıkış üçün söz "İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti" İB sədrinin 1-ci müavini Firudin İbrahimiyə verildi və elə bu zaman da vurğulandı ki, o, 12 dekabr 1945-ci il tarixində qurulmuş Azərbaycan Milli Hökumətinin baş prokuroru Firudin Qənni oğlu İbrahiminin doğma qardaşı, milli azadlıq və demokratiya uğrunda dönməz mübariz səhih

təbliğindəki xidmətlərinə görə İctimai Birliyin xatirə lövhəsinə təqdim etdi. F.İbrahim "İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti" İB-nin son bir neçə ildəki fəaliyyəti barədə yiğcam və məzmunlu məlumat verdi, 2017-ci ildə İctimai Birliyin "Mühacir problemi ilə bağlı Azərbaycan modelinin öyrənilməsi mövzusunda maarifləndirici tədirlərin keçirilməsi" layihəsi çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Gəncə, Şamaxı, Zaqatala, Bakı kimi şəhərlərində təşkil olunmuş "dəyirmi masa"larından, problemlərdən, onların həllinə dövlət dəstəyindən danışdı və iştirakçılarla bəllişdii

Bundan sonra Həmid bəy tərəfindən barəmdə söylənilən qısa tərcümeyi-halın ardınca söz mənə verildi. Mən də öz növbəmdə kitabın çapına, onun mötəbər bir elmi mərkəzdə təqdimatının təşkilinə, Azərbaycandan çox uzaq məsafədə yerləşən Şimali Kaliforniyaya bizi dəvət etdiklərinə və bütün çəkdikləri zəhmətlərə görə ACSNC adına,

onun hər bir üzvünə, eyni zamanda da vaxt ayırib uzaq məsaflərdən bu tədbirə qatılan hər bir iştirakçıya çəkdikləri əziyyətlərinə görə təşəkkürümü bildirdim.

Davamında "Azərbaycan" qəzeti kitabının 1-ci hissəsini təqdim etməklə yanaşı Azərbaycan Respublikasında cənub mövzusu ilə bağlı yaradılmış münbit elmi mühitdən, dövlətin dəstəyindən danışdım, yazıçılar birliliyində, radio və televiziya verilişləri komitəsində, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Şərqşünaslıq və Ədəbiyyat institutları nəzdində Cənubi Azərbaycan adlı şöbələrin fealiyyəti, AMEA-nın akademik Z.Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunda Cənubi Azərbaycan tarixi ilə bağlı aparılan elmi tədqiqat işləri, 2015-ci ildə "21 Azər-70" mövzusunda Bakıda keçirilən elmi konfransın işi barədə məlumat verdim, 21 Azər Hərəkatı barədə geniş məruzə ilə çıxış etdim. Son olaraq bildirdim ki, Azərbaycan Demokrat Fırqəsi (ADF) 21 Azər hərəkatına rəhbərlik və Azərbaycan Milli Hökumətini təşkil etməklə İranda-kı azərbaycanlılara milli mənlik, milli kimlik hissələrini aşılıdı və təsdiqlədi, onların milli şüurunu formalasdırdı, ADF ilk olaraq İran kimi çoxmilətli bir ölkədə milli-mədəni muxtarıyyət əldə etmək, federativ dövlət quruluşuna nail olmaq imkanını təsdiqlədi, ADF və onun rəhbərlik etdiyi Milli Hökumətin həyata keçirdiyi bir illik islahat tədbirləri milli dövlətciliyə güclü inam yaratdı, onun mümkünlüyünü, qurulması yollarını, formasını göstərdi, azərbaycanlılığı çoxmilətli İran miqyasında yaşayan digər millət və xalqlar üçün bir nümunə etdi.

Məruzənin sonunda Azərbaycanın və azərbaycanlıların XX əsrдə müstəqillik uğrunda keçdikləri mübarizə yollarına, 1918-ci ildə Şimalda, 1945-ci ilдə Cənubda qurduqları müstəqil Azərbaycan dövlətlərə və onların talelərinə işaret edildi. 1991-ci ildə 3-cü dəfə qurulan müstəqil Azərbaycan Respublikasının bu gün bütün dünya azərbaycanlıları üçün milli qürur və iftixar mənbəyi olduğu, onu qorumaq və möhkəmləndirmək yolunda dünya azərbaycanlılarının həmryiliyi və birliliyi, bu müstəqilliyi, birliliyi pozmaq istəyənlərə qarşı, xüsusilə də Dağlıq Qarabağ Azərbaycan-Ermənistən münaqişəsinin həlli yolunda əl-ələ verib bütün digər xüsumətləri kənara qoymaq lüzumu vurğulandı.

Məruzədən sonra tədbir iştirakçılarının bir sıra sualları cavablandırıldı. "Niyə Bakıda və ya Azərbaycanın digər bölgələrində S.C.Pişəvəriyə heykəllər qoyulmamış, küçələrə adı verilməmişdir", "Pişəvəri sepatçı idi-mi" və sair iştirakçılar arasında maraq doğuran suallar sırasında idi. Onlara bildirildi ki, Bakıda Fəxri Xiyabanda Ulu Öndər Heydər Əliyevin məzarı kompleksində ucaldılmış heykəli ilə üzbeüz bir ərazidə S.C.Pişəvərinin məzarı yerləşir və üzərində möhtəşəm heykəli ucalır,

Yevlax bölgəsinin Aran qəsəbəsində isə S.C.Pişəvərinin 1947-ci ilin iyun ayının 11-də qəzaya uğradığı məkanda onun və 21 Azər şəhidlərinin şərəfinə əzəmətli bir park salmış, həmin parkın yuxarı başında Pişəvərinin büstü qoyulmuşdur. O da qeyd edildi ki, 21 Azərin il-döñümlərində, S.C.Pişəvərinin doğum və şəhadət günlərində onun qəbri və büstü xalq tərəfin-dən ziyarət olunur, milli-azadlıq yolunda xidmətləri anılır. S.C.Pişəvərinin separatçı deyil, alovlu bir vətənpərvər olması, İranın ərarzi bütövlüyünü qorumaq şüarı altında Azərbaycana muxtarriyyat və azərbaycanlılara demokratik hüquqlar verilməsi, bu hüquq və azadlıqların bütün İran

Amerikanın Şimalı Kaliforniya ştatındaki görüşler

xalqları üçün də tələb olunması sənədlər əsasında açıqlandı. Bu əsnada onun Bakıda olarkən hələ 1917-ci ildə nəşr etdiyi "Azərbaycan cozv-e layənfək-e İran" (Azərbaycan İranın ayrimaz hissəsidir), ADF MK orqanı kimi 1945-1946-ci illərdə Təbrizdə nəşr olunan "Azərbaycan" qəzetindəki yazıları, çıxışları, rəsmi bəyanatları əsas kimi ortaya qoyuldu. Göstərildi ki, bunların hamısında əvvəldən axıra kimi S.C.Pişəvəri İran dövlətinin əra-

zi bütövlüyünü qorumaq, ona hörmət etmək şüarı altında Azərbaycana ve azərbaycanlılara İran daxilində azadlıq və demokratik hüquqlar istəmişdir və bunu da əslən "separatçılıq" meyli kimi qıymətləndirmək olmaz.

Tədbirin sonunda isə kitabların imza mərasimi icra edildi. Axşam saat 19-da ACSNC-nin San Xose şəhərində yerləşən mərkəzi ofisində tədbir iştirakçılarının şərəfinə böyük bir şəm süfrəsi açıldı, həmi ilə sərbest danişmaq, bələşmək imkanı oldu etdik. Berkeley Universitetinin professoru Hadi Sultan Qürrei ilə söhbətlər çox maraq doğurdu. Bir neçə kitabını da bizə hədiyyə verdi.

Növbəti gün, dekabrın 10-dan axşam "Amerika azərbaycanlılarını cəmiyyəti"nin sədri Vüsal bəylə qonağı kimi səmimi görüş və söhbətlərimiz oldu. Bu söhbətlər əsasən tanışlıq xarakteri daşıyır-dı və qarşılıqlı olaraq onların davamlı olması arzu edildi. Qeyd olundu ki, bu cür görüşlər Azərbaycanın, onun xalqının, tarixi-nin, mədəniyyətinin və milli adət-ənələrinin, kimliyinin, varlığının öyrənilməsi və tanıtdırılmasının baxımından önemli və əhə-miyətlidir.

Növbəti gün, dekabr ayının 11-də Stenford Universitetində olduğ, oradakı təhsil sistemi, tələbələr üçün yaradılmış şəraitə tanış olduğ, universitetin yaranma tarixi ve oranın tanınmış məzunları barədə dəyərli məlumatlar əldə etdik.

Dekabr ayının 15-də isə Şimali Kaliforniyanın dünya sõhrətli Berkeley Universitetində "Şərq, Avrasiya və Latin Amerikası tədqiqatları" üzrə kitabxana-nın məsəlu dr. Liladhar Pendse ilə görüşdük, "Azərbaycan" qəzeti - Azərbaycan Demokrat Fırqəsi Mərkəzi Komitəsinin orqanı (1945-1946-cı illər, Təbriz)" adlı kitabın I hissəsini ona təqdim etdik. Kitabı diqqətlə vərəqlədi,

bəri Həmid bəyin, cəmiyyət üzvlərinin, xüsusilə Arslan İbrahiminin, onun həyat yoldaşı Uluduz xanımın yaxından dəstəyi və iştirakı ilə San Fransisko, San Xose, Red Vud Siti kimi şəhərlərin görməli yerlərinə baş çəkdik. Berkeley, Stenford kimi dünya şöhrətli təhsil ocaqları, muzeylərlə, kitabxanalarla, tarixi abidərlərle tanış olduq, Twitter və Google kimi dünyanın ən məşhur internet şəbəkələrinə getdik, onların səraitingə baxdıq.

yerleşdirilmiş və elektron qeydiyyata alınmışdır. Cənab Liladharın vasitəsilə kitab barədə məlumat ümumdünya miqyasında www.worldcat.org saytında da yerleşdirilmişdir.

Şimali Kaliforniyada olduğu muz mündətdə ACSNC-nin rəhbər

*Səməd Bayramzadə,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Bakı, 07.01.2018*

20-ci əsrin sonu xalqımızı qazanacağı milli işıqlı və azadlığı yolunda dəhşətli faciələrlə imtahana çəkdi. Qarabağ müharibəsi, 20 yanvar, 20 noyabr, Xocalı olayları, Vətən torpağına çökmüş minlərlə şəhidin vücudu, əbədi şikəst qalan insanların əzabları hesabına Azərbaycana çoxdan gözənilən müstəqiliyi bəxş olundu.

Bu sırada 20 yanvar şəhidi hildəri öz qanları bahasına zəncirləri qıra-qıra, zülmətləri yara-yara işqli sabaha, xoşbəxt gələcəyə yol açaraq, ulu Allahın müqəddəslərinə çevrilib, öz ölümləri ilə ölüməzzik qazanmış, cənnətin qapılalarını üzlərinə açaraq, əbədiyyətə qovuşdular. 1990-ci ilin yanvar gecəsi dağılmaq ərəfəsində olan SSRİ-nin "xilaskar ordusu", "sühl ordusu" ağır texnika ilə silahlanaraq öz müstəqilliyi uğrunda mübarizəyə qalxmış xalqa divan tutdu

Sabahı başa düşdüm ki, enerji blokuna doğru aparılan bu yekşiklərdə partlayıcılar daşınmış.

Səhərə qədər növbə çəkəcək elektrikləri həbs edib, silahlı hədələyərək blokdan çı-

və Bakını susdurmaq üçün vəhşiliklər törətdi.

1990-ci il yanvarın 19-da, saat 18:30-da mən Az.TV-nin texniki nəzarət şəbəsində efirə gedəcək programlara baxış keçirdim. Adətən gecənin ənginliklərinə qədər qalır, lənləri aşkarlayır və anotasiyalar yazırdım. Saat 18-də tələsik olaraq televiziyanın gün ərzində işləyən şöbələrinində işçilərə binanı tərk etmə əmri verildi. Hərbçilər onları tələsik çıxarmağa başladılar. Hətta efirə vüdeoproqram yayımılayan şöbənin növbə rəisi Azad Xudaverdiyevin yayımı dayandırmaq istəmədiyinə görə zabit tapançısını başına sıxmışdı. Saat 18:30 radələrində bir rus zabiti mənim otağımın qapısını açdı və rusca: - Bistro na vixod (cəld, çıxışa doğru) əmrini verdi. 1988-ci ildən rus hərbçilərinin özbaşınalığına və qəddarlığına bələd idim. Odur ki, qapını bağlayıb həyətə düşdüm. 4 əsgər əllərində yesikləri hara isə daşıyırdılar. Mən bu ölçüdə taxta yesikləri akkumulyator sahib darvazaya doğru yönəldim.

xarmış, partladılacağı nəzərdə tutulan eneji blokundan uzaqda beton zırzəmidə saxlamışdılar. Elektrik montyoru Romanov başına gələnlərdən və çəkdiyi qorxu hissələrindən az sonra həyatını dəyişdi.

Nəqliyyat işləmədiyinə görə Mehdi Hüseyn küçəsi ilə piyada aşağı enirdim. Cavan bir oğlan hamını Salyan kazarmasına getməyə çağırırdı. Evə qayıtdım. Televizor qarşısında əyləşərək xəbər axtaran tama-

şəfiq ekranın qəfil qaralmasının səbəbini başa düşmürdülər. Saat 19:26-da enerji bloku partladılıb Az.TV-nin işi dayandırılmışdı. Bilindi ki, bu əməliyyat sovet DTK-nin "Alfa" qrupunun əvvəldən hazırladığı plan əsasında həyata keçirilmişdi. Faciəyə bir neçə saat qalmış Azərbaycan informasiya blokadasına salılmış, 23:30-da səhərə daxil olacaq qoşunlar haqqında televiziya vasitəsi ilə xalqa müraciət etmək, onları məlumatlandırmaq imkanı yox edilmişdi. 20 yanvar səhəri Sovet Ordusunun Bakıda dinc əhaliyə divan tutduğu məlum olacaqdı, partlayışın da əsas gerçek səbəbi bu idi.

Mən 7-ci Zavağzal küçəsində, Xalq cəbhəsinin qərargahının 100 metrliyində yaşayırdım. İnsanlar qərargahı tutmuş, sanki qoşunun daxil olacağın-

sindən çıxmışdı. Sürütü maşını dərhal tərk etdi. Bərk qorxduğuna görə ona su verdilər. Yavaş-yavaş pis xəbərlər gəlirdi. Dəmiryolu texnikumundan Leninqrad prospektinə gedən yolda sərnişin avtobusunun gülləbaran edilməsi, eyvana çıxan yeniyetmə qızın atəşlə qətlə yetirilməsi, küçəmizdən bir dəstə yeniyetmənin yoxa çıxmamasını eştidik. Salyan kazarmasında əməlli-başlı döyüş getdiyi qərargahda eştidim.

Kazarma önündə istifadə olunan iri çaplı pulemyotların atış səsi məhəlləmizdə də aydın eşidilirdi. Səhərə qədər sta-

di. Yaxındakı binaların pəncərə və divarları deşik-deşik idi. Enli metal borudan hazırlanın elektrik dirəklərinə dəyən güllələr onları deşib keçmişdi. Mən oradan Az.TV-ye gəldim. Enerji blokunun bütün elektrik qurğuları dağılmış, nəheng darvazasını partlayış dalgası tulayaraq 300 metr aralıqdakı divara çırpmışdı. Dəhlizlər zülmət içində idi. Energetiklər radionun işini sahmlanmaq üçün ehtiyat bloklarını işə salırdılar. Eşidik ki, televiziyanın milli feallarından jurnalist Rafiq Savalan, rəssam Azər Zamanlı, rejissor Vasif Babayev,

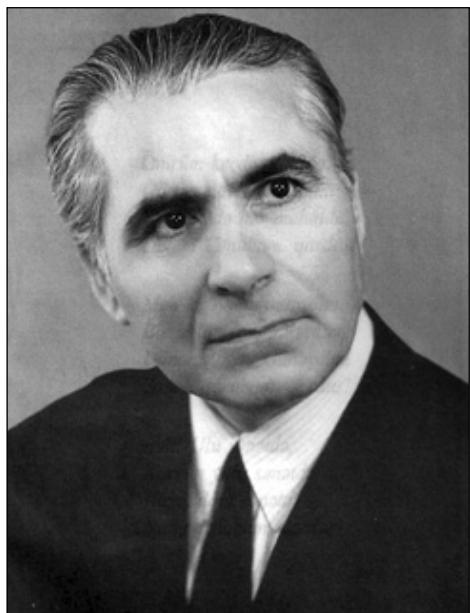
dionu əhatə edən meşəlikdə qaldıq. Zirehli maşınların səsi aləmi götürmüdü. Qaranlıq meşənin təpələrdə yerləşməsi ordunun oraya daxil olmasını məhdudlaşdırılmışdı. Sübh güllə

texnik Ağası Məmmədov həbs edilərək naməlum istiqamətdə aparılmış, oradan Rusiya həbsxanalarına göndərilmişlər. Donor qanı vermək üçün xəstəxanalar yollandıq. Küçələrdə bizi saxlayır, əllərimiz yuxarı vəziyyətdə üzü divara söykədib, ciblərimizi yoxlayırdılar. Səhər əhalisi Şəhidlər Xiyabannı yaratmaq, qətləmin qurbanlarını şərafətlə dəfn etmək üçün hazırlanırdılar. Milli azadlığı, ölkəsinin ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizəyə qalxmış dinc əhaliyə divan tutulması, kütłəvi terror nəticəsində yüzlərlə günahsız insanın qətlə yetirilməsi və yaralanması Qorbaçov rejiminin cinayətkar mahiyyətini bütün dünyaya bir dənə nümayiş etdirdi.

Həsən Cabrayilov
(Ahəngi),
Az.TV-nin əməkdaş
"Tərəqqi" medallı

səsləri azaldı. Ordu qarşısına qoyduğu qətl proqramını yetirib Bakını tərk etmişdi. Saat 9:00-da sərnişin avtobusuna yaxınlaşdıq. Ölənləri daşıyıb aparmışdılar. Tökülən insan qanı maşından süzülərək üzüsağı tramvay relslerinə qədər axmış və orada gölməçə yaratmışdı. Avtobusun üstündə 300-e qədər güllə yeri saydım. İçəri laxtalanan qanla dolu idi, öldürünlənlərdən kiminsə ayaq-qabılıları, şəxsi əşyaları qalmış-

ƏLİ TUDƏ

Sağ olun, Natiq müəllim!

"Az Tv" Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin məsul əməkdaşlarından olan Natiq Cavadzadə bu yaxınlarda bizə görkəmli şairimiz Əli Tədənin "Əsərləri"nin X cildini ərməğan etdi. O, müdrik sənətkarımızın, inqilab nəğməkarımızın, bunadək doqquz cilddə topinan yaradıcılıq nümunələrini şəxşən təşkilatımıza gətirmişdi.

Nə deyək, əhsən belə oğula ki, nəinki şənlə biografiyaya malik valideyin ruhu qarşısında övladlıq borcunu yerinə yetirməklə qalmayıb, həmçinin müvafiq dairələrin görməli olduğu işin yerinə yetilrəsinə başlamagla milli ədəbiyyatımız qarşısında misilsiz mis-siyanın həyata keçirilməsini üzərinə götürüb. Redaktor Natiq Cavadzadə daha 15 cildə daxil ediləcək ədəbi nümunələr üzərində iş aparmaqdadır. İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti ona şərəfli xidmətinə görə təşəkkürlərini bildirir, uzun ömr, cansağlığı diləyir. Kitablar barədə söhbət və fikir mübadilələrini isə yaxın günlərdə təşkilatımızda keçiriləcək təqdimat mərasimini saxlayırıq.

Aşağıda dərc olunan "Zirvələrdə Yanan Əbədi Ocaq" adlı yazı Əli Tədənin əsərlərinin VIII cildindən götürülüb. Müəllifi, filologiya elmləri doktoru Nazim Rizvan isə ömrünün son anındək cəmiyyətimizin fəal əməkdaşlarından biri olub.

Zirvələrdə Yanan Əbədi Ocaq
Dilim yorulmadı Vətən deməkdən,
Yox, yalnız əridi bədənim mənim.
Uçan qaranquşdan, əsan küləkdən
Soruşdum, necədir Vətənim mənim?

Görkəmli Azərbaycan şairi Əli Tədənin bədəni Arazin şimalında, ruhu isə cənubunda id... 1945-ci ilin 21 azərində qələbə calmış inqilab qanlı Pehləvi istibdadının qollarını Azərbaycanda bağlayanda, azəri türklərinin gözünü həqiqətlərə açanda, maarifinə, mədəniyyətinə, dilinə azadlıq, bütün İran xalqlarına ümid verəndə gənc Əli Tədə də ilhamla qələmə sarılıb vətənin xoşbəxt gələcəyini müjdəleyənlərə qoşuldu.

Azadlığın baharını qışda qarşılısa da, ürəyindəki odlu duyğular onun həyatına da, mübarizəsinə də, qələm-

Görkəmli şair Əli Tədənin "Əsərləri"nin X cildi işıq üzü görüb

nə də bahar təravəti gətirmişdi. Vətənin çiçəkləndiyini görən şairin qələmi qızıl kimi, almaz kimi parlayır, işıq saçırı. Məgər ürəyinin bütün telləri ilə vətənə bağlı olan şairin vətən azadlığından da böyük bayramı ola bilərdimi? Boranların, tufanların hayqirtisina, qarın, buzun, saxtanın ilikləri dondurulan soyuğuna təbəssümələ baxan Əli Tədə özünə xas bir ahənglə deyirdi:

*Qardaş! Məni Vətənim
İsidər torpağıyla,
İsidər çəməniylə.
Üzük qaşla tanınar,
İnsansa vətəniylə.*

Əfsuslar olsun ki, irticanın qara caynaqları hələ çox qüvvətliydi. Hələ şahliga, istibdad əjdahasına zəhər vərən, güc verənlər var idi. Hələ istibdən yaşaması üçün İranın ən yaxşı oğullarını qurban kəsməyə hazır olanlar var idi. Dar ağacının ilgəklərində, cəllad baltalarının iti ağızında, sərbəzələrin nizələrində, şahın qara zindanlarında nə qədər azadlıqsevər şirin candan keçdi. Zaman-zaman İran zülmkarlarının caynaqlarından sözünlən qanla və anaların göz yaşı ilə dolan Urmiyə gölü bu dəfə aşıb-dasdı. İnsanlıq haqqını teləb edən neçə-neçə dil susduruldu. Lakin Əli Tədə susa bilməzdi. Ürəyi, əməli vətənə, adı xalqa bağlı bir şair susardısa, ədalət, həqiqət ayaqlanardı. Onunsa lügətinə susmaq yox idi:

*Külk çəmənləri şallaqlayırsa,
Bülbül kiriməsin, çıçək susmasın!
Biri həqiqəti ayaqlayırsa,
Həqiqət aşığı gərək susmasın!*

O, Təbrizindən, Ərdəbilindən, Xoyundan, Mərəndindən... beşiyi Çanaxbulaq kəndindən gen düşdü. Ruhu, canı isə əbədi olaraq Arazin güneyində qaldı. Qalmaya bilməzdi. Axi Balıqlı çay da onun damarlarından axırdı. Axi Açı çay Təbrizin acı dərdlərinə dözməyən şairin gözlərində süzüldü. Axi Təbrizin, Marağanın, Urmiyənin six-six bağları onun vüqarlı başında sıx, qara saçlarına çevrilmişdi. Axi sərbəzələrin və xarici işgalçılara nallı çəkmələri altında ağrı çəkən cənub torpağının siziltiləri onun ürək tellərindən keçirdi. Axi kəfənsiz qalan minlərlə şəhidin taleyi onun köksündə göyneydirdi!.. Əli Tədə Vətənin güneyində necə ayrıla bilərdi ki, ruhu yaralı bir göyərçin təki daim Savalanın zirvəsində uçur, uçur və həzin-həzin səslənirdi.

Lakin şairin parçalanmış ürəyinin bir parçası da Vətənin quzeyində döyündü. Axi Vətənin hər qarşı eziyidir. Axi şairin sevgilisi də, dörd

balası da Arazin bu tayında - Bakıda dünyaya göz açmışdı. Axi şairin alovlu ürəyinin bir guşesində Gülüstana bənzəyən məhəbbət bağı Bakıda boy atmışdı. Vətən sevgisine bir sevgi də qoşulmuşdu. Bu ulu Allahın bəxş etdiyi pak, ülvi bir məhəbbət idi ki, şair özü onu belə təsvir etmişdi:

*Göz açıb insanla görmüş cahani,
İnsanla qoşa da qalar məhəbbət.
Cahanda hər şeyə qadir insanı
Sırr dolu tilsimə salar məhəbbət.*

Tilsimi dünyanın sirlərindən xəbərdar sənətkarın ürək telləri kaman kimi çalmır, öz nəğmələrində məcnunların, fərhadların, kərəmlərin, min-min nakam aşiq-lərin anasız quzu kimi mələyən vüsalsız eşqini dilləndirirdi.

*Uşaq, körpə uşaq yetim qalandı
Kövrələr gəncliyə çatana qədər.
Sevgi, dilsiz sevgi nakam olanda
Ağlayar əbədi yatana qədər.*

Şairin qəlbi bulaq kimi çağlayırdı. O, gah şəraq, gah həzin, gah zil, gah bəm çağlayırdı. Axi o, Vətənin bir parçasıydı. Axi vətənin təbieti də ilin hər fəslində bir cürə səslənir: Yazda dağ sellərinin, ildirimlərin dililə şaq-qıldayı; yayda müdrik qoca teki dərin-dərin düşüncələrə dair; payızda leysan yağışlarının dililə şırıldayı; qışda qorxunc tufanlara qoşulub nərə çəkir...

Onun nəğmələrində ədalətdən, həqiqətən, qardaşlıqdan, düzlükdən, insana qayğıdan, ayrıldan, həsrətdən söz açılırdı. Şair insanları düzlüyə, həqiqətə, ülfətə, sədaqətə, bir-birinə əl tutmağa çağırırdı. Şair insanları halal əməyə, zəhmətə, qurub-yaratmağa çağırırdı. Şair insanları Vətən qarşısında, duz-çörək qarşısında, sevgi qarşısında baş əyməyə, ata-ana qədəri bilməyə səsləyirdi. Axi ö özü də bir saflik, paklıq, sadəlik heykəli idi. Axi onun ürəyi uşaq ürəyi qədər saf, duyğuları körpəninki qədər məsum, düşüncələri, əməlləri şairənə, gülüşləri dağ şəlaləsi təki şəraq idi. Ancaq ürəyi temiz, qəlbi, vicedanı saf adam bu qədər ürəkdən gülə bilərdi.

Əli Tədə ömrü boyu heç kimə əymədi, ayaqlarda sürünmədi. Çünkü o, dünyaya sürünməkçün yox, uçmaq üçün gəlmədi. Çünkü o, dünyaya əl açmaqçın yox, əl tutmaqçın gəlmədi. Çünkü o, dilənənlərə, əl açanlara, sərvətə, şöhrətə satılanlara, məqam üçün əyilənlərə nifrat edirdi. Çünkü o, min illərlə heç kimə baş əyməyən, vüqarı ən dəhşətli tufanlarla döşləşən Savalanın oğluydu. Çünkü o, Vətəni Azə-

ƏLİ TUDƏ

ƏSƏRLƏRİ

baycanın əzəmətindən doğulmuş, nəğmələriyle döyüşən mübariz şair idi. O, ana yurdı Ərdəbilə üz tutub deyirdi:

*Mən kiməm? Parlayan taclara qənim!
Təbriz bir qolumdur, sənsə bir qolum...
Sənin dar küçəndən başlanmış mənim
Üfüqlərdən geniş bir döyüş yolum.*

Əli Tədə qartal kimi zirvələr aşığıydi. O, uca mənəviyyatı ilə dərələrə sıqışmadı. Uşaqlığından Savalan boyda nəhəng, əbədi kürsüyə qonan bir qartal cılız, gedəri vəzifə kürsülərinə alçala bilməzdi. Qartallar ölüm ayağında da qıy urub yüksəklərə qalxar, sonra şığıyıb ana torpağın qucağında uyuyarlar. Şair cismanı ömrünün sonuna nəzər salıb demişdi:

*Ucalıqdır hər ömrün
Hüsni də, vüqarı da,
Uca yerdə qazılsın
İnsanın məzari da!*

Şairin məzari Bakının ən uca yerdə qazıldı. Lakin ruhu bundan da uca bir yerdə - müqəddəs Savalan dağının zirvəsinə qondu.

Zərdüstün, Atropatin, Babəkin, Seyx Səfinin, şah İsmayıllı Xətainin, Sümərli Səriyyənin ruhu ilə bir yerə. Ruhun şad olsun Vətən oğlu, odlu nəğmələr qoşan həqiqət aşığı Əli Tədə! Sənin nə şeirlərin, nə əməllərin, nə məhəbbətin, nə Vətən eşqin ölüməyəcək! Sənin Azərbaycan atəşgahlarından od almış alovlu qəlbin heç vaxt soyumayacaq. Axi özün demisən:

*Dörd fəslin dördü də qışa dönsə də,
Gözdə yaz həsrəti yaşa dönsə də,
Yerlər, buzlu yerlər daşa dönsə də,
Şairin məzari - torpaq soyumaz!*

Nazim Rizvan,
filologiya elmləri doktoru

20 Yanvar şəhidlərinin əziz xatirəsinə

Tariyel Ümid,
*İranlı Mühacirlor
Cemiyəti adabi
birliyin sədri*

*Zülmət ilə ləzzəti olmaz,
həyatın, dustlar,
Nəqdi can sərf eyləyib dünyada kam almaq gərək.
Əcz ilə dönmək əduədən
səhədir, hümmət tutub,
ya şəhid almaq gərək, ya intiqam almaq gərək.*

Məhəmməd Fizuli

Azərbaycan xalqı hər il 20 Yanvarı, qanlı yanvar faciəsində həlak olanların əziz xatirəsini yad edir, şəhid məzəri önünə əklillər qoyular. Şərəflərinə fəxri kesik düzülür, dövlət himni səslenir. Səməd Vurğunun təbirinə deşək: "Bizdən ayrı düşənlərə borcumuzdur bu ehtiram".

Atam Cəfər Sovet Ordusundan söz düşəndə bizə həmişə 1945-ci ildə İrana necə daxil olmasından danışardı. Azərbaycanlıların əsgər və zabitləri necə məhəbbətlə qarşıladıqlarını qeyd edərdi. Kiçik bir xatire hələ də yadimdən çıxmır. Atam deyirdi 1939-cu ildə anamla o taya getmişdim. İran təbəəsi olduğumuz üçün bizi İrana göndərmişdilər. Özüm də bir az rus dilində danışa bilirdim. Sovet Ordusu İrana daxil olub bəzi mövqeləri tutmaqdə idi. Həmin ordunun bir böyük əsgəri gəlib Əhər şəhərinin Dürmüşganlı kəndinin yaxınlığında göl ətrafında, qamışlıda mövqə tutmuşdu. Bütün gecəni qorxu altında ac-susuz bu qamışlıda gecələmişdilər. Səhərə yaxın kəndin camaatından bir-iki-sini səxlayıb danişdirmişdilər. Heç nə başa sala bilməmişdilər. Kəndlilər savadsız olduğundan, həm də rus dilini bilmədiklərindən nə işlədiklərini anlamamışdilər. Bir nəfər atamı tapıb deyib: "Cəfər, sən şurəvidən gəlmisin. Ruslar nə isə demək istəyirlər,

başa düşə bilmirik. Onlarla söhbət elə."

Gəlib onlara çatanda cavan bir komandir rus dilində məni salamladı. Cavabında "Zdrasti" deyib əl verdim. Komandirin elə bil gözlərinə işq gəldi, məni qucaqladı. Rus dilini hardan biliyimi söruşdü. Cavab verdim ki, şurəvidən gəlmışım. Sonra komandir öz vəziyyətlərindən danışdı. Dedi ki, bütün gecəni bu qamışlıqda ac-susuz qalmışıq. Bizi yemək və bir at lazımdır. Xəritə üzrə yerləşcəyimiz nöqtəyə çatmalıyıq. Onu sakitləşdirdim. Gözləmələrini xahiş etdim. Gedib kənddən çoxlu lavaş, pendir, qaymaq, qatıq, yumurtu götürdüm. Bir böyük əsgər doyunca yeyib-içdilər. Sonra komandir dedi ki, bir xəstemiz var, yeri yə bilmir. At götürsən bizə kömək etmiş olarsın. Öz atımı götürüb verdim komandiro. Dedi ki, lazımi yerinə çatandan sonra atı yerli adamlar dan birilə geri göndərəcək.

Bizim azadlığımız cəmi bir il çəkdi. "21 Azər" Hərəkatı süqut etdi. 1946-ci ilin 12 dekabrında bu taya qardaşlarımıza pənah götürdük. O qədər Sovet Ordusuna inanırdıq ki, təsəvvürə mənfi heç nə gəlmirdi. Fəqət Qorbaçov rejimi xalqlara azadlıq verən, təcavüzlərdən qoruyan möhtəşəm qüvvəni onların düşmənlərinə, cəlladına çevirdi. Tbilisidə, Pribaltikada yaşananları Bakıda həmvətənlərimizin başına gətirdilər. Bizlərə 20 Yanvar faciəsini yaşatdılardı. Təssüsü ki, bütün bunlar acı da olsa reallıqdır, tarixi yasıntıdır.

Həmin gecə tankların altında qalan, süngündən keçirilən, güllebaran edilən günahsız insanların sırasında ömrü boyu bu orduya inanınan mühacirlərimiz və övladları da var idi. Onlar əbədiyyətə qovuşarkən bilmirdilər ki, adlarının yanına daha biri yazılacaq - 20 Yanvar Şəhididi, Azadlıq Uğrunda Mübariz!

20 Yanvar şəhidlər günü

*Mən öz tariximin üstə durmuşam.
İyirmisi Yanvar, şəhidlər günü!
Torpağı canımı möhür vurmuşam,
İyirmisi Yanvar, şəhidlər günü!*

*Desib güllə məni, əzib tank məni,
Əymək istayıblər belə, bax məni.
Qaldırıb Azadlıq! Yenə haqq məni!
İyirmisi Yanvar, şəhidlər günü!*

*Mənimdi bu güllər, bu qərənfillər,
Bu milli qurtuluş, bu milli qürur.
Torpağın üstündə ölü şəhidlər,
Torpağın altında hələ vuruşur!
İyirmisi Yanvar, şəhidlər günü!*

BAŞ REDAKTOR:
Rəhim Hüseynzadə

Redaktorlar:
Həsən Ahəngi
Həsən Babai

**Qəzet 18 yanvar
1994-cü ildə dövlət
qeydiyyatına alınıb.**

Təbrizin istedadlı şairlərindən olan Məhəmməd Bağır Ninam 1921-ci ildə dəmirçi ailəsində anadan olmuşdur. O, beş-altı yaşlarında yetim qalmış və dayısının himayəsi altında yaşayaraq kibrıt karxanasında işləmişdir. Niknam öz yaxın yoldaşı Mahmud adlı bir uşaqlan əlisba dərsi almaqla sa-vadsızlığını ləğv edir. Sonra böyüklərə məxsus məktəbdə bir molla yanında o, nizami mədrəsədə təhsilini artırılmışdır. O vaxt yazırırdı:

*Bağrım olubdu qəmdən
Al qan cənab sərvən.
Sərbəzələr bitirdiz
Siz qan cənab sərvən,*

şəirini yazıb qapıya yapışdır-dığı zaman Zülfüqar adlı bir nəfər gruhban tərəfindən təqib edilib döyülmüş və həbs cəzasına məhkum edilmişdi. O, 1941-ci ildə ni-

Şəhid fədai şair Məhəmməd Bağır Niknam

*Sərafət var, şücaət var bu eldə,
Azərbaycan eli mənim elimdir.*

*Xatircəməm doğma, şanlı elimdən,
Bağlanışam öz elimə belimi.
Onu bil ki, ala bilməz elimdən
Düşmən mənim şirin ana dilimi.*

*Hər millətin möhtərəmdir öz dili,
Buna görə dil bağlıdır həyata.
Çünki dildir həll eləyəm müşəgili,
Dil yol açar səadətə, nicatı.*

Doğma diyar

*Körpəliyin bir gün əvvəl ilində,
Ağlayırdım həzin-həzin beşikdə.
Anam mənə Azərbaycan dilində
Lay-lay deyib oturardı keşikdə.*

*Təlim verdi anam mənə bu dildə,
Azərbaycan dili mənim dilimdir..*

Titrəyir əllərim toxunsun gülə,
Ələrin gözümüzən qəm gilə-gilə,
Bəlkə şəhidlərin ruhudur belə,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Özün təselli ver, özün, ay ana,
Günahsız şəhidlər bulandı qana,
Məbədim, beşiyim Azərbaycana,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Yox, bu kədərin də çatacaq sonu,
Donmuş ürkələrin açılır donu,
Oddan qorunmaqçın Odlar yurdunu,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Yox, bu, kədər deyil, bu, hünərdi,
Gedən də, qalan da oğuldu, ərdi,
Millətim sindirib tapdadı dərdi,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Bu Odlar yurdunda qəm sindirməqə,
Bu axan qanları dayandırmaqə,
Bu yatmış ruhları oyandırmaqə,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Demə Vətən batdı oğul qanına,
Əhsən bu torpağın bu üşyanına,
Müqəddəs Şəhidlər Xiyabanına,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Oddan yaranıbdi Odlar diyarı,
Arzular ürkədə qalmışın barı,
Müqəddəs torpaqdan gəl bu ruhları,
Çağır dərgahına, çağır ilahi,
Qərənfil yağışı yağır ilahi.

Nisə Ələkbər qızı Qasımovaya (Şeybani) 91 yaşında Bakı şəhərində dünyasını dəyişib. O, 1941-1945-ci illərin Böyük Vətən Mühəribəsinin arxa cəbhə veterani kimi şərəfli yol keçmişdi. Ən əsası fədai başçısı, alim, unudulmaz insan və məsləkdaşımız Əhməd bəy Şeybanının son anadək ən çətin günlərində etibarlı cənahdaşı idi.

İranlı Mühacirlər Cəmiyyəti səmimi insan, qayğıkeş ana N. Qasımovanın (Şeybani) dünyasını dəyişməsini təkcə ailə üzvləri Fərəhnaz və əməkdaşımız Rəsəd Şeybanılərə deyil, onu bütün təməyanlar üçün ağır itki sayır, dərin hüznələ başsağlığı verir.

Allah rəhmət eləsin! Ruhu şad olsun!

**İranlı Mühacirlər Cəmiyyətinin
rəhbərliyi və üzvləri**

Hesab nömrəmiz
Bankın adı: "Kapital bank" in
1 sayılı Yasamal filialı
Hesab nömrəsi
AZ80AIIIB33080019443302338103

VÖEN: 1301812021

**Ünvanımız: Bakı 9,
Əli bəy Hüseynzadə 66,
Tel: (012) 594-53-94**

e-mail:irmuhacir@mail.ru

**Qəzet "İranlı Mühacirlər
Cəmiyyəti" İctimai Birliyinin
komputer mərkəzində yığılıb.
"Son Dakika" mətbəəsində
çap olunub.**

Tiraj: 250